



דף צא. [מדף צ:]

ולא מיפר נדריה: טעמא מאי אמר רחמנא

בעל מיפר כדי שלא תתגנה הכא תתגנה ותתגנה.

א] ביאור דברי הגמ' דהפרת נדרים הוא 'שלא תתגנה על בעלה'. והאם זה סברא דאורייתא.

- א. הגמ' אומר דאשה שהלך בעלה למדינת הים אין הבעל מיפר נדריה כיון דכל הפרת נדריה הוא כדי שלא תתגנה על בעלה והכא אדרבה תתגנה ותתגנה עליו כיון דתצא מזה ומזה.
- ב. והרשב"א הקשה [בקושיה השניה] הא טעמא דהפרה לאו משום דלא תתגנה הוא, אלא הפרה מהני מדאורייתא וטעמא כדר' פנחס כדהובא לעיל (דף כט:). דטעם של הפרה הוא 'דכל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת' ופרש"י (גיטין דף פג:). על מנת שאם ירצה ואם לאו לא יהא נדר.
- ג. ותירץ הרשב"א דזהו באמת כוונת הגמ' כאן, ורק הגמ' אומר דכל טעמא דר' פנחס דהאשה נודרת על דעתו הוא כדי שלא תתגנה עליו ועל כן היא מכוונת על דעת בעלה, ולכן הכא דלהוציא קיימא אינה נודרת על דעתו.
- ד. ומבואר מהרשב"א דהגמ' מתכוון לעיקר דינא דהפרת נדרים דבעל לאשתו דהוא מיוסד על שלא תתגנה, ולכן כאן לא מהני ההפרה, ובקר"א הוסיף דכיון דליכא שום זכויות מזה על זה לכן שפיר ליכא זכות הפרה גם מדאורייתא.
- ה. הנה תוס' לעיל (דף פט. ד"ה מ"ט) כתבו ג"כ כהרשב"א דכוונת הגמ' כאן הוא דהא דנודרת על דעת בעלה הוא משום זה גופא שלא תתגנה, אמנם התוס' גרסו 'טעמא מאי אמור רבנן בעל מיפר', ור"ל דמ"ט אמרו רבנן לפעמים דהבעל מיפר משום שלא תתגנה ולכן היא נודרת על דעתו ועל כן כאן דרוצין שתתגנה על בעלה לכן אמרו שלא יפר כדי שתתגנה.
- ו. בקר"א וערוך לנר העירו דיוצא מחלוקת גדולה בין תוס' והרשב"א אי הבעל מיפר אי יועיל מה"ת, דלתוס' רק חז"ל תקנו שלא יועיל ההפרה, אבל להרשב"א גם מה"ת אינו מועיל ואם עברה על נדרה להרשב"א תהיה לוקה מה"ת.
- ז. **ביאור פלוגת הראשונים**: הנה יל"ע במאי פליגי הרשב"א ותוס', דלשניהם כוונת הגמ' כדר' פנחס דעל דעת בעלה היא נודרת, והרי מפורש בנדה (דף מו:). דמהני סברת ר' פנחס גם מדאורייתא, דבנישואי קטנה מהני ההפרה גם על נדר דאורייתא כיון דנודרת על דעתו, וא"כ למה התוס' מיאנו מלפרש כהרשב"א. ונראה דזה תלוי בב' תירוצי הריטב"א.
- ח. דהנה בקובץ הערות (סי' כ"ו) דן דמאחר דעיקר הפרה מה"ת הוא משום דנודרת על דעתו א"כ מהו כשאמרה בפירוש שאינה נודרת על דעתו, והביא הריטב"א בגיטין (דף פג:). שכתב דבכל אופן הוי הפרה משום דאנן סהדי שנודרת על דעתו אפילו אומרת שאינה נודרת על דעתו, ועוד דלא פליג רחמנא בין היכא שנודרת על דעתו או לא.
- ט. וכתב בקובץ הערות דנמצא דלפי' הראשון של הריטב"א כל דין הפרת נדרים הוא רק משום דנודרת על דעתו, אבל לתי' השני תרתי איתנייהו דיש עיקר הדין דנודרת על דעתו וגם גזה"כ דיכול להפר אפילו כשאינה נודרת על דעתו ע"ש.
- י. ונראה דפלוגתת הראשונים תלוי בב' תירוצים הנ"ל, דאי כל דין הפרת נדרים הוא אך ורק משום דנודרת על דעתו, א"כ בציוור שלנו שהיא אשתו גמורה אבל אינה נודרת על דעתו שפיר לא יועיל ההפרה מה"ת, וזהו דעת הרשב"א.
- יא. אבל אי נימא דמלבד דין נודרת על דעתו כבר נאמר גזה"כ דבכל אופן יכול הבעל להפר לאשתו, א"כ כאן דהיא אשתו גמורה הרי הוא יכול להפר אע"ג דלא איכפת לה שתתגנה ואינה נודרת על דעתו [ולפי"ז כל סברת ר' פנחס הוא רק להוסיף ולא לגרוע, דהיינו כל היכא דיש נודרת על דעתו אפשר להפר גם בלי אישות גמורה, אבל ודאי גם בלי נודרת על דעתו מצד עצם נשואין כדן יש בו ג"כ דין הפרה וכת"י השני של הריטב"א, ודו"ק היטב והדברים נפלאים].

ובת לוי מן המעשר מי מפסלא בזנות והתני' לוייה שנשבית.. אר"ש קנסא.

ב] ביאור הא דבת לוי אינה נפסלת בזנות למעשר.

- א. הגמ' הקשה סתירה דכאן משמע דבת לוי נפסלת בזנות למעשר, ותניא דלא כזה, והקשו בתוס' נימא דהברייתא קאי כרבנן דמעשר ראשון הותר לזרים, אבל מתני' כאן קאי כר"מ דמעשר ראשון אסור לזרים ולכן ה"ה דאסור לזונה, דמאחר דילפינן מתרומה ליאסר לזר, ה"ה נימא דילפינן לאסור מעשר לזונה, וא"ש מתני' דהא ר"מ והא רבנן.

- ב. ותי' דאפילו ר"מ מודה דלויה אינה נפסלת למעשר דליכא מקור לזה ע"ש הטעם, והוכיחו כן דהא ברייתא דקמ"ל דלויה שנבעלה בעילת זנות לא נאסרה למעשר על כרחך דלא קאי כרבנן, דהא לרבנן פשיטא דהא מעשר חולין הוא ומותר לכל, וע"כ דקאי לר"מ דאוסרו לזרים וקמ"ל דלויה שזינתה לא נאסרה במעשר, ושפיר א"א לתרץ דר"מ הוא.
- ג. אמנם ברמב"ם (הל' מעשר פ"א ה"ב) משמע דלא כזה שכתב וז"ל מעשר ראשון מותר באכילה לישראל ומותר לאכלו בטומאה שאין בו קדושה כלל וכו' ולפיכך בת לוי שנשבת או שנבעלה בעילת זנות נותנין לה המעשר ואוכלת וכו', עכ"ל. ודייק המל"מ דמשמע מהרמב"ם דלר"מ דאוסרו לזרים אז היכא דנשבת שוב אינה אוכלת [מן הדין].
- ד. ורק הקשה דמבואר בבכורות (דף מו:). דטעמא דלויה שנשבת הוא משום דבקדושתה קיימא דרק כהנת מתחללת מקדושתה בזנות ולא לוי [ולכן כהנת שנבעלה לעכו"ם בנה חייב בפדיון הבן משא"כ לוי שנבעלה לעכו"ם בנה פטור מפדיון הבן כיון דלא נתחללה מקדושת לוי], וא"כ מה לי שנבעלה הא לא נפסלה מקדושת לוי.
- ה. בדרך אמונה [וכע"ז באבי עזרי] (שם) תי' דזונה פסולה לתרומה ולמעשר גם בלי שתתחלל מקדושתה, וכל דברי הגמ' שם הוא לגבי חילול מקדושתה דזהו דוקא בכהנת ולא בלויה, אבל אשה שנבעלה לפסול לה, אז מלבד שחסר לה קדושת כהונה [וכמ"כ הרמב"ם דחללה הרי היא כזרה], הרי יש פסול הגוף של זונה וזה שייך גם לגבי מעשר דאע"ג דבהל' לויות בקדושתה קיימא, מ"מ נעשית זונה ליאסר במעשר לר"מ. [ואפשר י"ל דתוס' לשיטתן שכתבו לעיל (דף פו: ב) דגם לר"מ ליכא איסור לאוכלו בטומאת הגוף, וחזינן דלתוס' לא נאמר שום חומרא אלא זרות דרק נאסר לזר מגוזה"כ בלי שום דיני קדושה אחרים ודו"ק, ורק ק"ק כמו שהקשה הקר"א דהא צדדו לעיל (דף עג.) לאסור ערל במעשר לר"מ וחזינן דאינו רק זרות וצ"ע].

אחיו של זה וכו' אחיו של ראשון חולץ מדאורייתא ולא מייבם מדרבנן,

אחיו של שני חולץ מדרבנן ולא מייבם לא מדאורייתא ולא מדרבנן.

ג] בהא דאחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מייבמין, צ"ב מ"ט אחיו של שני לא מצי לייבם ממ"נ.

- א. רע"א במשניות הקשה [וכע"ז במהרש"א] דאינו מבין טעמא דמילתא דאחיו של ב' אינו רשאי לייבם, דבשלמא אחיו של ראשון אינו מייבם מדרבנן כיון דלא דייקא כראוי והוי כמו מזידה והיא סוטה מדרבנן שאסורה לייבם, או כיון דצריכין גט מהשני משום שמא יאמרו גירש הראשון ונשא השני, א"כ הוי כמייבם גרושת אחיו. אבל אחיו של ב' הא ממ"נ ליכא טעם לאסור, דאי דנין אותה כאשת איש שזינתה לו אז הוי כבא עליה בזנות ואחיו אינה אשת אחיו, ולפי החשש שיאמרו גירש הראשון ונשא השני אז היא מותרת לו לגמרי, וא"כ ממ"נ צ"ע מהכ"ת לאוסרה.
- ב. וביש"ש ורש"ש כתבו לחדש דאה"נ וכוונת הגמ' דליכא חלות דין יבום [וני"מ דלא מצי קניא בעל כרחא וכדו'], אבל ליכא טעם לאוסרה לו. אולם במהרש"א הוכיח מרש"י בגיטין דמפורש דקנסו לאחיו השני מלייבם.
- ג. במהרש"א תי' דרק לגבי גט לא קנסו אלא עם חשש דשמא יאמרו גירש זה וכו', אבל ביאה דאיסורא קנסו גם בלא"ה.
- ד. בחלקת מחוקק (סי' י"ז סק"י) וקר"א וערוך לנר תי' עפ"י הירושלמי דכשם שהסוטה אסורה לבעל ולבעול כך היא אסורה לאחיו של בעל ולאחיו של בעול, וא"כ שפיר יש איסור לאחיו של שני שהוא הבעול. אולם החלק"מ נתקשה בזה דהא לא נשאת להבעול שתהא אסורה לאחיו, ותי' דמיירי רק בציוור דנשאת בע"א משום קנס. וע"ע באבני"ז סי' פ"ח.

אמר רב הלכה וכו' הלכה מכלל דפליגי מאי הוה לה למיעבד מיאנס אנסה.

ד] רב פסק דנשאת שלא ברשות והיינו בעדים מותרת לחזור לו, דיון הגמ' אי איכא מאן דחולק וביאור הענין.

- א. הגמ' דן בארוכה האם איכא מאן דאוסר אשה לחזור לבעלה הראשון כשנשאת בשני עדים דהא 'מאי הוה לה למעבד'.
- ב. ולמסקנא קי"ל דהאשה אסורה וכן נפסק בשו"ע, ותמוה דהגמ' לא תירץ קושית ר' ששת איך נקנסו אשה שנשאת עפ"י ב' עדים הא אין צורך להצריך דייקא ומינסבא דהא ב' עדים נאמנים לעולם. ונאמר בזה כמה דברים.
- ג. הרשב"א (דף צה:) הביא מהראב"ד לפרש דצ"ל דהא דנשאת בעדים אסורה לראשון הוא משום דע"י גט של שני נעשית על הראשון כמחזיר גרושתו. והרשב"א הקשה עליו דלא משמע כן בסוגיין דדנו אי אמרינן מאי הוה לה למעבד.
- ד. ולכן פי' הרשב"א דקנסינן גם בב' עדים דהיה לה למידק שפיר, ומבואר דגם בנשאת בב' עדים יש ענין של דייקא.
- ה. בלבוש (סי' י"ז סעיף נ"ו) כתב כתי' הראב"ד דבעדים היא אנוסה גמורה, ורק דנאסרה משום גזירה דשמא יאמרו גירש.
- ו. הכנסת הגדולה (הגהות ב"י) כתב כמו שאמרו לגבי איילונית דאיבעי לה לאמתוני, ה"ה בנשאת בעדים היה לה להמתין עד שיתברר עדות העדים לאמיתו אי אמרו שקר. ועיין חוברת.